

Megjelenik minden csütörtökön sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 frt; félévre 3 frt; negyedévre 1,50 kr. Előfizethet minden postahivatal és könyvtárnál.
Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 uj kr. **Szerkesztői szállás:** mézáros utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

IV. Milán trónralépte.

Még mindenkinek élénk emlékezetében lehet ama véres esemény, mely 1868. június 10-kén Szerbiát megfosztotta uralkodójától. A fejedelemséggel együtt az egyik utójátéka Pesten folyt le, a Karagyorgyevits-féle pör alakjában. Most már tudva van, hogy a gyilkosság trónfölgörgetés miatt történt, s nem volt más célja, mint hogy néhány haszonleső az Obrenovits-családot elűzze. Szerbia azonban kegyeletesen ragaszkodott e családdhoz, nem feledvén el, hogy az ország éppen Obrenovits Mihály uralkodása alatt kezdett virágozni, a török fenhatóság súlyos igájából önállóságra jutott, s a török katonaság utolsó csapatjai is kivonultak Szerbiából. A gyilkosság után megalakult ideiglenes kormány erősen ragadta meg a gyepelt, rögtön összehívta a skuptsinát, s gondoskodott a fejedelmi szék utódjáról.

Obrenovits Mihálynak nem voltak közvetlen utódai. A közvélemény azonban az elhunyt unokaöccsére felé, az akkor tizenhét éves Milán felé fordult, ki egyszersmind az Obrenovits-család utolsó sarja, s valóban június 13-kán a skuptsina őt kiáltotta ki Mihály fejedelem utódjának, kiskorúsága idejére három tagból álló regensséget állítva mellé. Az ifjú Obrenovits akkor Párisban volt, hol tanulmányait folytatta, s az ideiglenes kormány egyik tagja, Ristic ment utána. Ünnepes bevonulása június 23-kán történt Belgrádba.

Az ifjú fejedelem szellemi tulajdonairól sok jót lehetett hallani. Értelmes fölfogása van, s Párisban Huét tanár gondos nevelésben részesítette. Mihály fejedelem, míg élt, föltűnő figyelmet tanúsított iránta s ő volt, ki gyámkodott fölötte, miután az ifjú anyja (Katargi Mária, moldvai nő) kalandos életű nő, kit Kuza román fejedelem elűzetésekor is gyakran és nem előnyösen emlegettek.

Milán a korábbi szerb fejedelem, Obrenovits Milos fivérének: Ephraimnak gyermeke, s eddig csak névleges uralkodója volt Szerbiának. E hó 22-kén foglalja el ünnepesen nagybátyja trónját, mikor egyszersmind nagykorúnak is fog nyilváníttatni.

Mióta Szerbia belügyi szabadságát visszanyerte s önálló fejedelmek által kormányoztatik, első ízben történik, hogy a fejedelem trónralépte alkalmával az alkotmányra megesküszik. Volt ugyan Szerbiának korábban is alkotmánya, az úgynevezett »Ustav«, mely Milos első kormányzati éveiben a nép számára Törökország által Oroszországgal egyetértőleg adatott. Ezen alkotmány Karagyorgyevits Sándor megbukásáig teljes érvényben állott fönn. Midőn Karagyorgyevits

lőszék egy végzemenye megsemmisítettett, annak elnöke és tagjai egy rendőri bizottság által több évi fogságra ítéltettek, esupán azért, mert az ítélet a fejedelem véleménye szerint igazságtalan volt. Mihály fejedelem meggyilkoltatása után az uralkodóhoz jutott kormányzóságot illeti meg azon vívmány, hogy egy szélesebb demokratikus alapon nyugvó alkotmány törvény érvényére emelkedett, s Milán Szerbia legelső fejedelme, ki ezen alkotmányra a skuptsina színe előtt megesküszik. Mint

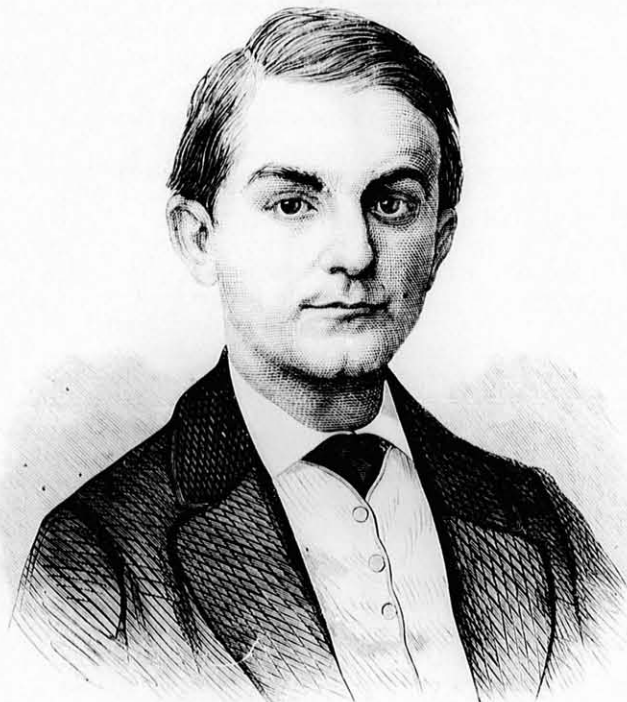
hogy ezen törvényes clausulákkal ellátott eskümintát némi érdekekkel bír, jónak látjuk azt a szerb alkotmánytörvény XI. szakasza szerint közölni:

»Én ... midőn a kormányt átveszem, esküszöm az élő Istenre s mind arra, mi előttem szent és kedves e földön, az Isten szent keresztje és evangéliuma előtt, hogy az ország alkotmányát sértetlenül megtartom, hogy alkotmányosan és a törvények szellemében fogok uralkodni, és hogy mindennemű tettemben csak a nép érdekeit fogom szem előtt tartani. Midőn ezen esküt az Isten színe előtt leteszem, őt hívom bizonyossággal, ki előtt az utolsó ítélet napján számot fogok adni tettemről. Ez esküt igazságosságát és jóhiszeműségét azzal tanúsítom, hogy urunk Jézus Krisztus szent keresztjét és a szent evangéliumot megcsókolom.«

Az eskümintából látható, hogy annak alkotói már annak megtörését is szem előtt tartották s ezen eshetőség ellen annyira-mennyire az eskümintában intézkedni ohajtottak, ezért tüntették föl már magában az esküben annak megszegését szétszegtörésnek. Ez esküt Milán

legközelebb fogja a skuptsina előtt letenni, mely a szerb nemzetet képviseli. Ezzel egyszersmind az államhivatalnokok is vissza fognak helyzetetni előbbi állásukba a törvény oltalma alá, mely meg fogja őket menteni a fölülről jövő önkénykedés ellen.

A belgrádi ünnepélyekre sokan készülnek Magyarországból is. Fájdalom, hogy e készülődések sok helyen, sz. István koronája némely szerb vidékein, oly jelleget kezdtek ölteni, hogy a bel-

IV. Milán, Szerbia fejedelme.

megbuktával a korona a nemzet választásából ismét Milosnak jutott osztályrészül, annak legelső dolga volt ezen alkotmánytörvényen kívül helyezni és megsemmisíteni. Az állami hivatalnokok, kiknek önállóságát az alkotmány biztosította, megszüntek államhivatalnokok lenni, s egyszerű hercegi házi hivatalnokokká lettek. Mihály fejedelem szintén abszolút módon uralkodott, éppen mint apja, s bár hatalmával nem élt oly terjedelemben, mint apja, megtörtént egy ízben mégis, hogy a legfelsőbb ít-

ügyminiszteriumnak erélyes föllépése vált szükségessé, s megtiltá, hogy a szerb községek képviselőket küldjenek a politikai jelentőségű ünnepélyre. Ezzel együtt mellőzni kellett Pest városának is azon meghívót, melylyel Belgrád megtisztelte, s visszavonni a megbízatást a már megválasztott két képviselőtől. A kíváncsiság azonban valószínűleg sokakat elvisz a szerb fővárosba, annál is inkább, miután a magyar gőzhajózási társulat olesó meneteket rendez oda és vissza.

Belgrád a Duna jobb partján fekszik, ott, hol a Száva egyesül a fejedelmi folyammal. Sok nemzeti emlék és dicső győzelem van e helyhez kötve. Nándor-Fehérvár jelentékeny szerepet játszik a magyar történelemben.

A város egy része hegyen fekszik, s ez a tulajdonképeni vár, melyben a törökök laktak, míg nem Mihály fejedelem alatt megszünt benne a basaság. E körül terül el a város, melynek körülbelül 40,000 lakossága van, s élénk kereskedői pont. A Dunáról tekintve, igen kellemes képet nyújt; azonban a sok vihart kiállott város rendetlen és feltűnő rajta a keleti vonás, a mi tudvaleg nem nagyon előnyös egyetlen városra sem. Utóbbi időben azonban gyorsan emelkedik, s török vonásai is egyre jobban enyésznek.

Kossuth Lajoshoz.

(1839. augusztus 25. Debrecen. *)

Bennünk egy istenérzet
Szól így: honodnak élj!
Vihar borong, dühöng bír,
Küzdj, menj, haladj, ne félj.

Szép: milliókra üdvös
Áldást árasztani,
Szép, millióknak anyját:
Hont boldogítani.

Istenkedés a honnak
Egét deríteni,
Néphála fog porunkon,
Ha teszszük, le, geni.

A honra fényt deríteni
Vágy, küzd a hó kebel,
S végső fohásza is hont
Sohajtvá bágyad el.

Boldog, ki tiszta szívevel
Híven honának él,
Az e szük földi léttel
Örök létet eserél.

Porrésze porba hull le,
Benővi sírmoza,
De híre, szép világa
Nem lobban el soha.

Dicső sugárözönben
De eng a hon felett,
Éjfesztva, s fényt derítve,
Mint a bíbor kelet.

Csak fuss, csak fuss tovább is
Pályádon hűn vitéz,
Csak küzdj, friss, érekebellel,
Munkálj, mint égi kéz.

A sors neked nehéz, de
Fénylő pályát adott,
Egész léted csak a hon
Javáért izzadt.

Egyes tagok virágozó
Viszonya alkot hont,
Ha boldog mindenik tag,
A hon boldog viszont.

S míg fáradozva vívód
Egyes tagok javát,
Nagy honfi! boldogítod
Magát is a hazát.

*) A korán ellágyt ifjú költőnek — kinek »Árpád« című kiütemezett balladája mindenütt ismeretes — kiadatlan költeménye ez. Nekünk egykori iskolatárs: *Hajdu Lajos* kis-nyelvtanulási lelkész küldötte, s a hangulatjelles költemény érdekesebb tartottuk megismeretni. Szerk.

Küzdj, s ha léted sugára
Vég lobbra szenderül,
Portested összeomlik,
S gyász-sír éllebe dül;

De lelked átöröklí
A síri éjszakát,
S a kerubimra leng föl,
Elhagyva sárlakát

Ne félj, késő utókor
Emléke sem felejt,
S porodra hálakönyört
Szent érzellemmel ejt.

Néphála fog lebegni
A nyugvó halmakon,
Nevedet, tettid áldva
Emlit, sohajt a hon.

Ne bánj, ha a kajánság
Bősz gúnya rád nevet,
Csak küzdj, küzdelmek adják
A nagy, dicső nevet.

Nehéz pályán virul a
Rényt tükröző babér,
Egy súlyos pere honunkért,
Száz léttel is felér.

Nehéz pályán legyőzni
A borzadalmakat,
Széttépni óriásként
A tiltó gátokat:

Legszebb erény dicső tett!
Türed hát fondorlatát
A bőszenek: így az érdem
Százakra igtat át.

Küzdj, menj, haladj, dühöngjön
Bár vész, vihar, ne félj!
Bennünk egy istenérzet
Szól így: a honnak élj!

NAGY IMRE.

A tücsök a tűzhelyen.

Elbeszélés Boz-Dickentől.
(Folytatás)

Caleb nem tudta többé visszatartani könyeit, melyek most hosszan esilogva folytak alá fakó arculatán. Oly benső, oly megható volt! De még sem érté.

— Vezed őt ide hozzám, — mondá Berta. Nem tudom visszafojtani, magamba zárni, a mit érzek. Vezed őt ide atyám!

Berta észrevette, hogy apja haboz és mondá:
— Mayt vezesd ide, Mayt hozzám.

May a mint nevét hallá, oda jött hozzá nyugodtan, és megfogta kezét. A vak leány azonnal feléje fordult, és megragadta mindkét kezét.

— Nézz arcomba, édes, drága szívem! — mond Berta. — Olvass szép szemeciddel belőle, és azután mond meg, igazság áll-e irva abban?
— Minden bizonynyal az, édes Bertám!

És a vak leány fölemelt, halovány arcával, vak, könyező szemekkel a következőket mondá:

— Lelkemben nincs egyetlen gondolat vagy kívánság, mely boldogságotat ne ohajtana, kedves édes May! Lelkemben egyetlenegy hálás emlék sem hatalmasabb azon sok sok óra kitörülhetetlen emléknél, hogy neked a világosság és bübáj teljes fényében is mindig volt szíved a szegény vak Berta számára, már akkor, midőn még gyermekek valánk. Az ég minden áldása fejedem, világosság és üdv utadon! És dacára annak, édes May, — itt még szorosabban kebelére húzta, — dacára kedves galambom, azon hír ma, hogy az ő neje léssz, csaknem megrepszte szívemet. Atyám, May, bocsássatok meg, hogy így van. Bocsássatok meg azok nevében, a miket tett, hogy sötét életemet megvilágítani segítse, és higgyétek el, és erre tanúképmagát az eget hívom, hogy nincs nő a világon, ki az ő jó szívére méltóbb lenne nálad.

E szavaknál elboesátá May Fielding kezzeit, s félig esengve, félig a szerlemtől megkapottan ruhájába kapszkodott. Azután a sajtárságos gyó-

nás végével barátnöje lábaihoz borult és elrejté arcát May ruháinak redőibe.

— Szentséges isten, — kiáltá Caleb, ki előtt egyszerre megvilágosodott minden, — azért ámitám bölcsőjétől fogva mostanáig, hogy végre szívet lássam megtörni?

Bizony, bizony mindnyájukra nagy szerencse volt, hogy a jó, ügyes és szorgos kis Dot jelen volt (mert az volt minden hibái dacára, bármennyire meg fogtok is rá haragudni csakhamar), mert ha ő ott nincs, én nem tudom, hogy végződött volna az egész. Így azonban Dot, mihelyt lélekjelenlétét visszanyerte, közbe lépett, mielőtt May válaszolhatott vagy Caleb többet beszélhetett volna.

— Jer, jer, kedves édes Bertám! Jer velem! Nyujtsd neki karodat, May ... úgy! Lám, mennyire csöndesült már, mily nyugodt, s hogy eljő velünk a kedves lélek! — és homlokon esőkolta. — Jer velem, édes Bertám! És édes apja is velünk jö. Nos nemde, úgy lesz, Caleb? Természetes, hogy úgy lesz.

Már az igaz, rábeszélni valakit valamire, ehhez Dotnál senki jobban nem értett, s már nagyon megrögzött természettel kellett annak bírni, a ki neki ellen akart állni. Mindenekelőtt a szegény Calebot és Bertát vitte félre, hogy kölesönösen vigasztalódjanak és megnyugtassák egymást, a mire csak négy szem közt voltak képesek; és azután rögtön ismét visszajött fürgén, mint egy kis mókus, a hogy mondani szokás, de én azt mondom, hogy még sokkal fürgébben, hogy az orrát magasan fönhordó keztűs és főkötős delnő nyelvet azalatt meg ne eresztessse.

— Hozd ide csak a kicsikét, Tilly! — kiáltá, egy széklet a tűz mellé tolvá, — és míg az üzemben fog itt ülni, addig Fielding asszony szives lesz a gyermekápolásról elmondani mindazt nekem, a miről én oly keveset tudok, ezenfölül még sok ezer apróságot, a mikhez szintén nem értek. Nemde, Fielding asszony?

Azon olasz óriás, ki a népkifejezés szerint oly eszeveszett volt, hogy saját testén halálos operációt kísérletet meg, mert elensége azzal telebeszélte fejét, mondom, azon olasz óriás sem futott oly hirtelen bele a törbe, mint az öreg asszony a Dot által ázott árokba. A körülmény, hogy Tackleton eltávozott, ezenfölül néhányan tőle távol, pár perere beszédbe eredtek, és így mintegy magára maradt, teljesen elégséges lett volna arra, hogy egész huszonnégy óráig egyébről se beszéljen, mint a nem sikerült indigó-kereskedés gyászos katasztrófájáról. De a hódolat, melyben őt a fiatal asszony részesíté, oly ellenállhatatlan varázst gyakorolt rá, hogy némi negyvezett tartózkodás után kegyesen hajlandónak mutatkozott az említett tárgyból lekeket adni, s a hamis Dóttal szemközt helyet foglalva, fél óra alatt a esalhatlan házi szerek és eszközök oly roppant számát sorolta elő, melyeknek egy negyed része is teljesen képes lett volna a kis Peerybinglet, még ha Sámson-gyerek is, lehető rövid idő alatt elpusztítani s tönkre tenni.

Változatosság kedvéért Dot elvetté varrómunkáját, (zsebe mindig tele volt élyenfajta dolgokkal, a jó isten tudja hogyan.) megszoptatta gyermekét, egy keveset suttogott May-al, míg az öreg delnő álomba mélyedt, és így folytonosan elfoglalva, hol ezt, hol amazt végezve, szokása szerint eltelt az ebéd után a nélkül, hogy észrevette volna.

És midőn homályosodni kezdett, s miután a pick-niek törvények ünnepélyesen azt rendelék, hogy Berta helyett ő vigye a háziasszonyi szerepet, azonnal tüzet gyújtott, megtisztította a tűzhelyt, elrendezte a theaszalt, loboesátá a függönyöket és gyertyát gyújtott. Azután egy régi ócska hárfán néhány dalt játszott, és pedig elég esinosan és ügyesen, mert a természettől éppen úgy meg volt áldva zenei hallérzékkel, mint finom ízléssel. E közben elérkezett a thea órája, és Tackleton újra

megjelent, hogy vacsoráját a társaság körében költse el.

És Caleb, valamint Berta is eljöttek, és Caleb újra helyet foglalt délutáni munkája mellett. De a szegénynek semmi sem ment úgy, mint azelőtt; félt és gyötrelmes bánkódás rágódott szívében leánya miatt.

Megható kép volt az, a mint munkája előtt ülve, kezeit ölében nyugosztva, gondolatokba mélyedten leányára függeszté szemeit és mindegyre ismétlé magában:

»Azért ámitottam-e bölesőjétől kezdve, hogy végre is megtörjem szívét?«

Midőn besütötött és a theát megitták volt, azután meg Dot is lemosogatott, letérítgetett mindent, szóval — hiába húzom-halasztom, ki kell mondanom — midőn eljött az idő, hogy minden koesizörgésnél azt hitte, megérkezett a fuvaros, ekkor ismét megváltozott egész lénye, arcába kergetőzött a vér, és szerfölött nyugtalan lett. Nem úgy várta férjét, mint a hogy más asszonyok várni szokták, nem, egészen másfajta nyugtalan-ság vett erőt rajta.

Koesizörgés. Lódobogás. Kutyaugatás. És mindig közelebb és közelebb. És »Boxer« most egyszer nagyot üt bozontos farkával az ajtóra.

— Kinek a léptei ezek? — kiáltá Berta föl-ugorva.

— Kinek a léptei? — viszonzá a fuvaros, ki már az ajtóban állott. Barna arcát a csipős esti lég pirosra szíta, mint a cseresznye. — Nos, az enyém.

— De hát a másik, — mond Berta, — a férfi-léptek mögötte?

— Úgy látszik, itt mitsem használ az ámitás! — jegyzé meg nevetve a fuvaros. — Nos, sir, lépjen be, ne aggódjék, jó fogadtatásra számíthat.

És míg ezt hangosan mondá, azalatt belépett a siket öreg úr a szobába.

— Előtted, Caleb, nem teljesen idegen. Te látad őt már egyszer! — folytató a fuvaros. — Légy szíves helyet adni neki addig, míg elmegyünk.

— A legnagyobb szíveséggel, sőt szerencsémnek tartom. . .

— Keresve sem lehetne jobb társalgót, jobb beszélőt kívánni a világon mint ő. Azután ha titkai-tok vannak, bátran beszélhetek, az öreg úr nem hallja. Merem mondani, hogy igen jóra való tudóval rendelkezem, és mégis nem egy izben erős próbára teszem. Foglaljon helyet, sir! Itt csupa jó barátok között van, kik örvendnek, hogy őnt láthatják.

Midőn a biztosítást oly hangon adta elő, mely jó tüdejéről tanúskodott, a szokott hangon folytató:

— Egy szék a kandalló sarkában, ott megülhetni szépen, csöndesen, ez mind, a mit óhajt. A mint látjátok, igen könnyen kielégíthető.

Berta minden szót megfigyelt. Oda hívta magához Calebot és halk hangon megkérte őt: írja le előtte az öreg alakját. Midőn Caleb ezt megtette, és pedig ez egyszer lelkiismeretes hűséggel, Berta fölrohajtott és nem látszott őt többé az öreg érdekelni.

A fuvaros szörnyű jökedvű volt. Meglátszott rajta, hogy tetőtől-talpig a bolondulásig szerelmes kis feleségébe.

— Noha délután ügyetlen volt az én kis Dotom, — mondá, miközben a körüle állókat félre toltá és hatalmas erős karjaival keblére ölelte. — Ügyetlen volt és lám, mégis szeretem egy kicsit. Nézz csak oda, Dot!

És az örege mutatott.

Dot lesíté szemeit. Azt hiszem, reszketett.

— Gon. Iold csak, rettenetes tisztelő az öreg úr! — folytató név etve a fuvaros. — Egész nap senki másról nem beszélt, csak rólad. Oh! igen derék egy öreg legény, s én nagyon ragaszkodom hozzá.

— Szeretném, ha nálamnál jobb tárgyat keresett volna magának, — viszonzá Dot oly tekintettel, mely nyugtalanul járta be a szobát és különösen Tackleton felé fordult több ízben.

— Nálamnál jobb tárgyat? — kiáltá a boldog fuvaros. — Az lehetetlen. Az nem létezik. Föld csak le azt a nagy kendőt fejedről, vedd le a vas-tag sált s mindazt, a mivel útra készen be vagy butyolálva. És most pihenjünk még egy órát a kandallónál. Szolgálatára állok, mistress. Talán egy játszma ciribragge, ha úgy tetszik? Igen? Ah! ez pompás! Ide a kártyákkal és asztallal, Dot. És egy pohár sört is kérnék, kis feleségem, ha ugyan maradt még nekem is.

John és az öreg asszony nem sokára mélyen el voltak merülve a játékba. Kezdetben a fuvaros ide-oda nézegetett, mosolygott, Dottal beszélgetett, ki vállain keresztül nézett vele kártyájába és kétesebb esetek alkalmával tanácsot adott, hogy mit tegyen. De ellenfele, ki szerfölött vigyázva játszott, s ha lehetett, minduntalan többet masquirózott, mint szabad lett volna, csakhamar arra bírta őt, hogy figyelmesen játsszék. A mint így a kártyába elmerülve üldögélt és semmi másra nem gondolt, Tackleton egyszerre vállára tette kezét.

— Sajnálom, hogy zavarni vagyok kénytelen, . . . csak egy szóra, de azonnal.

— Éppen osztóba' vagyok, — felelé a fuvaros, — s a játszma is nagyon kritikus.

— Jó, jó, — folytató Tackleton, — de . . .

És John a mint fölnevet s meglátta Tackleton sápadt, halovány arcát, azonnal fölugrott és izgatottan kérdé, mi történt.

— Pszt, John Peerybingle! — mondá Tackletonnak.

— Sajnálom, szerfölött sajnálom, igazán megijedtem, de én már kezdettől fogva el voltam készülve rá.

— Nos, mi történt hát? — kérdé a fuvaros elsápadt arccal.

— Pszt, azonnal megmutatom, ha velem jössz.

És a fuvaros követte őt a nélkül, hogy egy szót szolt volna többet. Keresztül mentek az udvaron, mely csillagfényben úszott, s egy kis oldalajtón beléptek Tackleton üzletszobájába, melyből egy üvegablak nyílt a raktárba, mely éjszakan át zárva szokott lenni. Magában a szobában nem volt gyer-tya, de a hosszú és szűk raktárban lámpák égtek, s éppen ezért az egész ablak világos volt.

— Egy pillanatra! — mondá Tackleton. — Elég erős vagy, bizod magadban, hogy ez ablakon benézve, a mit ott látsz, lelkedet meg nem öli? Hiszed ezt?

— Hiszem! — viszonzá a fuvaros. — Még egy percig várj, — mondá Tackleton, — ne erőszakoskodj, az mit sem használ, s ezenfölül még veszedelmes is. Te erőteljes férfi vagy, s könnyen gyilkosságba keveredhetnél.

A fuvaros arcába nézett, s mintha szél ütötte volna meg, visszaretent. Azután egy ugrással az ablaknál termett és látott . . .

— Oh! árnyai a családí tűzhelynek, oh! esalhatlan tücsök, oh! álnok asszony!

John látta őt, látta az öreg emberrel, ki azonban már nem volt öreg, hanem nyulánk és deli, és kezében tartá az ál fehér parókát. Látta, a mint Dot rája figyel, míg ez lehajlott fölve süttögött; a mint derekát átkulesolni engedé, a mint lassan a sötét karzaton lementek azon ajtó felé, melyen át bejutottak. Látta, a mint megállt, a mint visszafordult. Oh! ez arc, ez arc, melyet annyira szeretett, hogy állott most előtte. Látta, a mint Dot saját kezeivel a fehér parókát megerősíté a férfi fején, s hozzá még nevetett, kacagott.

Az első pillanatban összeszorította öklét, mintha egy oroszlánt akart volna lötni. Azután hirtelen eltakarta szemeit, mert még most is gyöngéd szeretettel gondolt rája, s míg Dot és a parókás idegen eltűntek, ő ledült az asztalra és zokogott, mint egy gyermek.

Mikor Dot útra készen ismét a szobába lépett, már John felöltözve, lovával és csomagjaival volt elfoglalva.

— Most, kedves John! . . . Jó éjt, May! Jó éjt, Berta!

És meg tudta csókolni őket? El tudott búcsuzni vidáman? És el sem pirult? Tackleton csakugyan szemügyre vette a kis menyeeskét, de bizony az legkevésbbé sem látszott zavarban.

Tilly ezalatt elaltatta a kicsikét és Tackleton előtt föl s alá járva, mindig ezt dúdolta álmosan:

»Úgy bizony, úgy bizony, megtörött a szíve szegénynek, mert nem akart a feleség lenni, és a papácska ámitotta a bölesőtől fogva, csak hogy megtörjön végre szegénykének a szíve.«

— Nos Tilly, add ide a gyereket. Jó éjt, mr. Tackleton! Hol van John, az isten szerelméért?

— A ló mellett akar menni! — mondá Tackleton, ki fölsegíté a kocsiba.

— De édes Johnom, menni? most éjjel?

Férjének elnémut alakja egyet intett neki válaszképen, és miután az idegen és a dajka elfoglalták helyeiket a kocsin, megindult az öreg pára. »Boxer« hol előre, hol hátra ugrált, hol meg körbe futkározott, megkerülte a kocsit, ugatott jó kedvvel, vidáman, mint mindig.

Midőn Tackleton, ki haza kísérte Mayt és anyját, szintén eltávozott, a szegény Caleb oda telepedt a tűz oldalán leánya mellé. Szegénynek szíve tele volt szorongó félelemmel és gyötrelmes bánkódással.

»Azért ámitottam bölesőjétől kezdve, hogy végre is megtörjem szívét?« — ismétlé magában.

A játékok, melyek a kis gyermek kedvéért mozgásba hozattak, rég abbahagyták már fáradtságos munkájukat. E félhomályban és csönd közepette az ember szinte hajlandó volt azt képzelní, hogy rendíthetetlen nyugalmukban e bábuk, e hintalovak nagy szemekkel és horkoló orlyukaikkal, a ferdészájú diótörök, sőt a Noé bárkájában levő állatok is mind egytől-egyig azon meszeszerű bámulat következtében váltak mozdulatlaná, hogy Dot hirtelen lehetett, és van, a ki Tackletonba szerelmes.

(Folytatása következik.)

A nők társadalmi története.

(Lecky után.)

A római nő törvényes állása igen sokáig szintén nagyon alárendelt volt. A római család a családfőnek a férjnek korlátlan hatalmán alapult, mely felelősség nélkül itélt el nőt és gyermeket. A római férj abban a pereben üzhette el nejét, melyben akarta. A legrégibb időben sem a szokás, hogy az ara atyja ajándékot kapjon, sem a hozomány nem divatozott, hanem az atya korlátlanul intézkedett leánya keze fölött, s néha még a tényleg megtörtént házasságot is joga volt megsemmisíteni. Később a házassági kötés három módja által a hatalom az apa kezéből a férj kezébe ment át, ki némely esetben feleségét még meg is ölthet.

A törvény és a közvélemény együttesen arra tört, hogy a házassági szeplőtleniséget a legszigorúbb szabálylyá emelje. Rómában öt századon át egyetlen elváli eset sem fordult elő, és később, midőn végre egy eset történt, a házasságot még mindig és igen sok ideig fölbonthatatlannak tarták. Az erkölcsök oly szigorúak voltak, hogy egy senator illemsértés miatt megbüntettetett, mert nejét leányai szeme láttára csókolta meg. Az anyára nézve kötelességmulasztásnak s valódi szégyenül tartatott, ha gyermeke mellé dajkát fogadott. Fényüzési törvények szabályozták a háztartás minden részletét.

A kegyenlenek osztályát, bárha tekintélyes számot képviselt, megvetéssel nézték. A ki nyíltan vallá magát ez osztály tagjának, büntetéssel is lakolt. Egy törvény megtiltja az ily hölgyeknek, hogy Junó oltára felé csak közeledhessenek is. Beszélük, hogy egy acdilt (főnemes) megtámadták és a megtámadó meg nem büntettetett, mert az acdilt oly rossz hírű helyen sérté meg, hol lenni a rendőrség tisztjének szégyen volt. Azt hitték, hogy az egész természet a női érények mel-

lett tanúskodik, hogy a legvadabb állat is megszelidül egy ártatlan leány látására, hogy a mező férgei, rovarjai elpusztulnak, ha egy tiszta és szép hölgy ruhátlanul megy át. Meg voltak győződve, hogy míg a férfiak holtteste a vizen hanyatt úsznak, a nők bármint hullnak is a vízbe, mindig arera fordulnak, így földvén őket a hullámok.

Aristoteles megjegyzi: a görögök fensősége a barbárok fölött az által is kitűnik, hogy a görögök nem tekinték a hölgyeket rabszolgáiknak, mint más népek, hanem életük boldogsága és boldogtalansága társának, megosztójának, s így bántak is velük. Egy római író azzal akarta kimutatni, hogy hazája, honfitársai polgárisultsága fölött áll a görögnek, mert a hölgyek nagyobb tiszteletben tartottak mindig. Elősorolá, hogy míg a görög nők a házak legbelsejében elzárva tartatnak és soha sem engedik meg nekik nyilvános ünnepélyeken megjelenni, lakomákban részt venni, idegen férfit csak valamely rokon jelenlétében szabad látniok; addig a római férfiak soha sem tiltották meg hölgyeiknek, hogy bármely ünnepélyen is megjelenjenek, és nem vonakodtak a háziasszonynak asztaluknál az első helyet föntartani.

Hogy a legrégebb időben a férfiak korlátlan hatalma néha zsarnoksággá fajult, vagy hogy a nők sem viselték magukat mindig tiszteletreméltóan és egy ízben összeszküvést forraltak férjeik megmérgezésére, mind csak állítás; de az bizonyos, hogy a matrona nevet mindig tisztelettel említették a rómaiak.

III.

Elmondtuk nagy részt a főokokat, melyek a római erkölcsök ellazulását leginkább előidéztek. E lazult erkölcsök voltak előmozdítói a köztársaság bukásának is. A történet kevés példát hozhat föl, melyben minden körbe a társadalmi, vallási és politikai életnek oly változást szenvedett volna. A bölcsészeti skepticizmus szétrombolta a régi vallásokat. A keleti fényűzés áradata és a keleti szokások a régi szokások szigorú egyszerűségét megbénították. A polgárháborúk és a császárság megfoszták a nép jellemét méltóságától és a köztársasági szokások részletekig vitt ridegsége csak előmozdította a visszaesést a bűnbe, a romlás fertőjébe. A hanyatlás e korszakában a női erények is esorbát szenvedtek. A Flóra-ünnepélyeken (ápril 28-tól május elsejéig), melyeken kirívó öltözékű ledér hölgyek versenyt futottak, a pantomimok, melyek különösen az előadók illetlen mozdulataiban találták varázssukat, a görög és ázsiai vig hölgyek, kik csoportonként siettek elő, a frivol képek, melyek minden házból ékességül használtattak: mind előkészítői voltak a bűn orgiáinak, mikről a császárság írói megemlékeznek. Hogy mennyire súlyodt a női

erény, eléggé bizonyítja a törvény Tiberius alatt: hogy az első családok nő-tagjainak a nyilvános hölgyek életmódját követni tilos.

A római természet durvasága megakadályozta, hogy az érzékiség amaz aesthetikai karaktert öltse magára, mely Görögországban a művészet anyjává tevő és befolyását rendkívül gyöngíté, míg a gladiatori játékok néha a kegyetlenségig fokozták a durvaságot. Voltak idők a történelemben, midőn az erények ritkábbá lettek, hanem

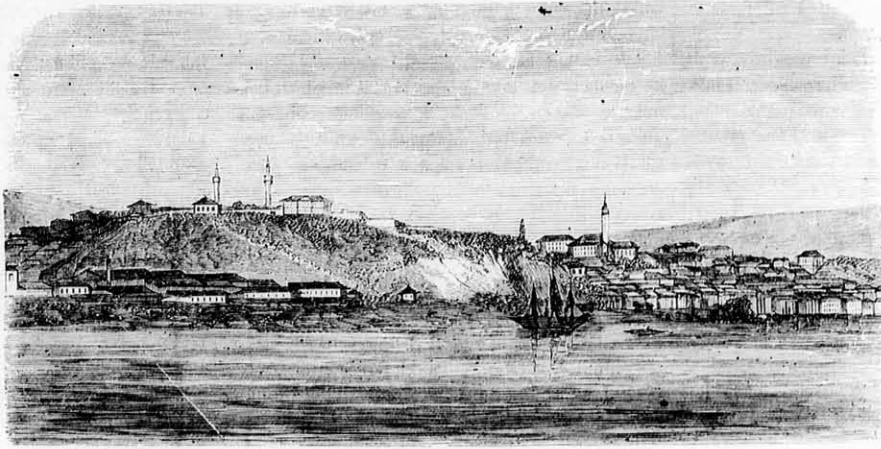
rűséget okozó örömekre s élvezekre. — Az erkölcsök lazultságának ez állapotában a nők törvényes állása nem kis mértékben változott. Eleintén rokonaik végtelen hatalma alatt állva, a császárságban annyi méltóságot és szabadságot nyertek, melyet később lassankint elvesztettek és soha vissza nem kaptak.

A rómaiaknál a házassági kötésnek három módja uralkodott: a »confarreatio«, mely a vélelemény házában a főpap által, tiz tanú jelenlétében, a legnagyobb ünnepélyvel végeztetett, fölbonthatatlan volt; a »coemptio« vagy »mancipatio« inkább polgárjogi volt, de teljes hatalmat adott a férjnek neje személye és vagyona fölött, és az »usus«, ha a nő férje házában egy évet tölt. Ez utolsó mód a császárság idejében divatozott s az az előnye volt a nőre, hogy egyelőre nem jutott egészen a férj hatalma alá.

A »patria potestas« eltűntével is azonban nem volt teljesen a férj hatalma alá vetve a nő, a hozományon kívül, mely a férj tulajdonává lett, a nőnek teljes joga volt saját vagyona fölött intézkedni, akár övé volt az, mikor férje házához került, akár atyja halála után maradt rá örökségül. E szerint sok kincs jutott a nők kezére. A férj, mint magán-ügynöke nejeinek, kedvence alakja volt a vigjátékiróknak; a nők zsarnoksága is kedvence tárgyává vált az írónak, a szatirikusok pedig hányszor ostorozták a nőket, kik férjeiknek nagy uszorára adtak pénzt s pórázon tartották őket, nem a szerelem, hanem a nagy kamatok hatalmával.

A nők állása ekkép egészen megváltozott. A férj korlátlan hatalma helyett a teljes női egyenjogúság következett be. A nő törvényes állása teljesen független lett, míg társadalmi állásában a legnagyobb tisztelet környezte. A konzervatív szellemeket e változás természetesen nyugtalanította s mindenképp igyekeztek, hogy gátot vessenek. Az »opina« törvény a nők fényűzése ellen volt intézve, de noha Cato maga is a leghevesebben védelmezte, még sem tarthatta magát sok rövid ideig. Sokkal fontosabb volt a lex Voconia, mely a nők örökösödését tiltta: hogy egy forrást a gazdagodásra legalább elzárjon, elzárja az utat, hogy a nők pazarlókká lehessenek; kisebb hagyományokat elfogadni mindig meg volt engedve a nőknek. Nevezett törvényt bármily szigorral kellett volna is megtartani, okkal-móddal mindig kijátszották.

Még más és fontosabb következmény is volt a megváltozott házasságnak. Minthogy polgárjogi, mindkét fél javára kötött szerződésnek tekintették, mindkettőjük akaratából minden pereben fölbontható lett. Mindenik fél tetszése szerint hagyhatta el hitvesét s lehetett új frigyre más személyvel. Hogy ily körülmények között a

Belgrád látkepe.

bizonyára nem volt oly idő, melyben a bűn és kicsapongás messzebb terjedt volna, mint a caesarok alatt. Különösen a fiatal uralkodók, kiket elődök és korhelyek környeztek, az orgyiloktól való folytonos félelemben a legtermészetellenesebb kicsapongásokba merültek. Martial epigrammái, Apuleius és Petronius munkái és Lucian egy-két beszélgetése, hűen visszatükrözik e kort.

E mellett részint a rendetlen, kicsapongó élet iránt való hajlamból, részint a befolyás folytán, melylyel a nyilvános játékok a házi életre voltak, általános és nagymérvű ellenszenv támadt a házasság iránt, melyet Augustus a nőtlenség ellen kiadott törvényeivel és a három gyermekkel bíró apák szabadalmával hasztalan igyekezett meg-

A viddini kapu Belgrádban.

szüntetni. Még maig is fenn van Numidius Metellus végtelen érdekes beszéde, melyet ez közvetlenül a köztársaság bukása előtt tartott volt. »Rómaiak! — mondá, ha nők nélkül élhetnének, én úgy hiszem, mindnyájan hátat fordítanánk e veszedelemnek, futnánk a minden roszaik eme forrásától; hanem miután a természet úgy határozta, hogy nők nélkül sem teljesen boldogan és egyáltalán nem is élhetünk, azért inkább kell tekintenünk fajunk terjedésére, mint a mulandó, látszólagos gyönyö-

házassági frigy végtelen lazult, magától érthető. Cicero elbocsátá nejét: Terenciát, mert új hozományra volt szüksége; Augustus kényszeríté Livia férjét, hogy áldott állapotban levő nejét eltaszítsa magától, miután Augustus maga akarta nőül venni; Cato lemondott nejéről Hortensius barátja javára, és ennek halála után volt nejével ismét frigyét kötött; Moccenas minduntalan változtatá nőit; Sempronius Sophus elzárta hitvesét, mert egyszer tudta nélkül ment a nyilvános játékokra; Paulus Aemilius hasonlókép eselekedett, a nélkül, hogy tettét indokolta volna, s a következő szavakkal védelmezte magát: »Cipőim újjak és szép formájuk, de senki sem tudhatja, hol nyomják lábamat.« Hasonlókép eselekedtek a hölgyek is, kik ugyancsak hamar eseréltek férjüket.

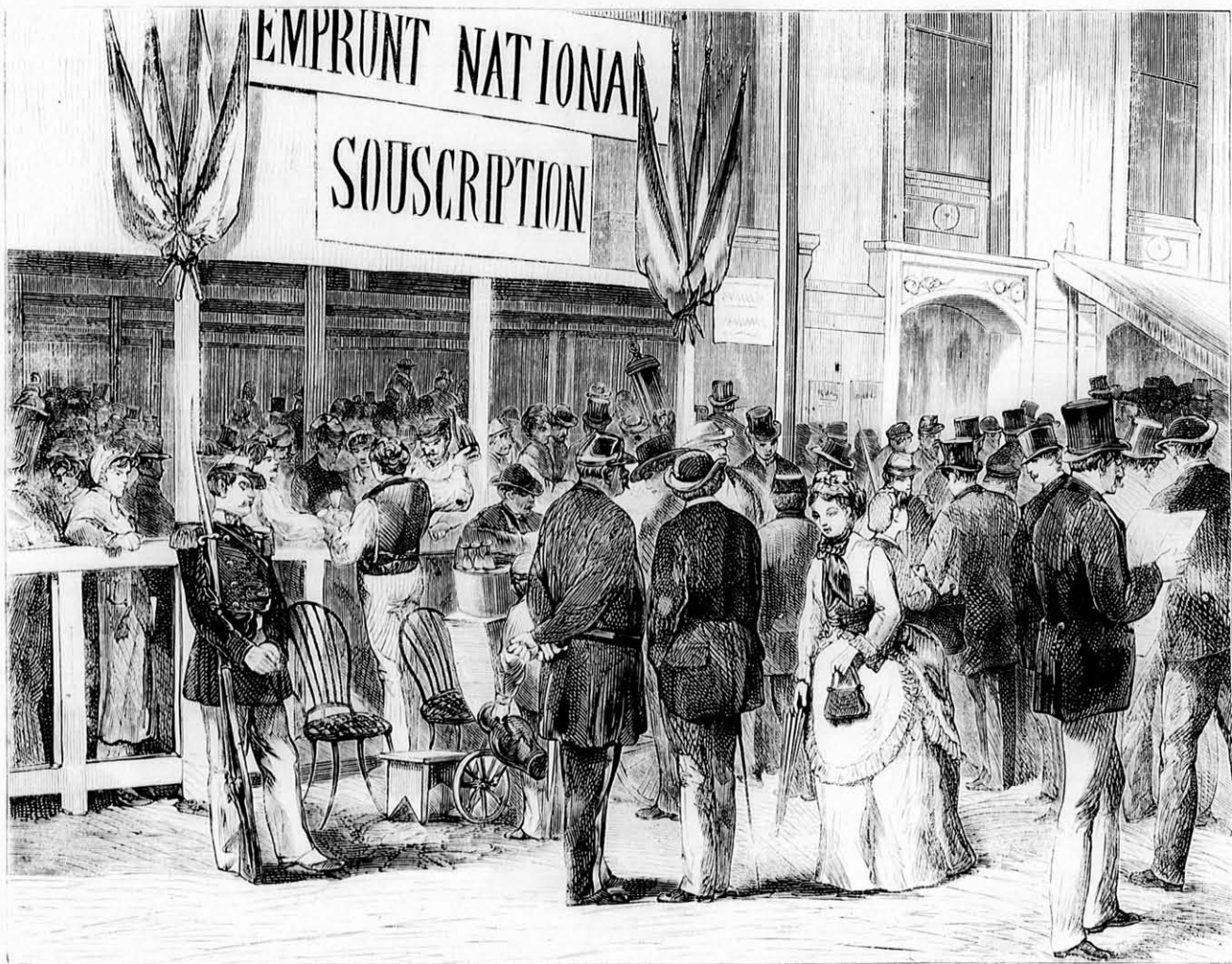
Seneca a legszenvedélyesebben megtámadta e gonosz szokást: »Nem szégyenlik még sem a hölgyek az elváltat, hisz már koruk éveit férjüek

lák. A kitünő férfiak sok tekintetben gyöngébbek voltak a többiekénél s nem átaláltak maguk is azon ösvényen haladni, melyen nekik kellett volna másokat a legelősebben megtámadniok. Mit tehetett volna a törvényhozás, mely a hitestárs eltaszítását megengedte, ha az erkölcsöt rendes kerékvágásba tereli vissza a becsületérzet, ha nem járnak elő rossz példával a bölcsek, kiknek tetteit mindenki magasztalással követte. Nem volt kor, melyben házasságbontási tilalmak a családi élet tisztaságát megőrizték volna, a mint hogy a teljes romlottság sem változtatá lehetlenné, hogy annyi konkoly közt buza ne lehessen; a sok házasságbontó nő közt, erényes hölgyek ne tűndököljenek. A rosszakat semmi fék nem zabolázta teljesen, az igazán jókat semmi rossz társaság nem tereli le az ösvényről, melyet jónak tartanak. Bármily tág tért nyitott is a törvény a visszaélésekre, a visszaélők, az egyesek, a társadalom megmetyévezett

A hatalmas iparu Franciaország kimeríthetlen hitele soha sem tűnt föl oly imponáns alakban, mint e kölcsönnél. Európa minden pénzüpiacán megnyiták az aláírások, s az eredmény az lett, hogy aláírtak összesen 41 1/2 milliárdot, vagyis tízszer annyit, úgy hogy a kölcsön nagy reductiókkal történt meg. Maga Páris 11 milliárd töké-nél többet jegyzett alá.

Egész Franciaország lázas érdeklődést mutatott az óriás kölcsön iránt, s a legszorgébb osztály is hazafias köteletségének tartotta néhány frankot elhelyezni a nemzeti kölcsönben. Páris az aláírás ideje alatt a legelőkelőbb képet mutatta. Nagy tömegek álltak a husz polgármesteri hivatal előtt, s itt, valamint az adóhivatalokban és váltóügynököknél folytonos volt a tolongás.

Már az aláírás előtti nap estéjén, jul. 20-kán, elfoglalták a legjobb helyeket, és százan meg százan ott töltötték az éjjelt, várva, hogy mikor kerül rájuk a sor. Legnagyobb volt a tolongás az állam központi pénztáránál, az iparpalotánál, minthogy itt lehetett legesekélyebb összeget alá-

A milliárdok kölcsönének aláírása Párisban. (Az iparpalota előtt, július 21-kén.)

száma után tudhatni meg? A hölgyek fölbontják frigyöket, hogy új házasságra lépjenek s ez új házasságot azért kötik, hogy csakhamar ismét fölbonthassák!

Keresztények és pogányok ugyanegy panasznak fakadtak. Tertulian az elváltat az első actusnak nevezi a házasságbontás után. Martial egy hölgyről tesz említést, ki rövid idő alatt tíz férjet küldött odább; Juvenal pedig oly nőről beszél, ki egy év alatt nyole férjén adott túl. De a legszomorúbb példát beszélte szt. Jeromos, ki biztosít, hogy Rómában ismert egy hölgyet, ki huszonháromszor ment férjhez, és utolsó férjének huszonegyedik felesége volt.

Ezek bizonyára csak egyes rendkívüli esetek, hanem kétségbevonhatlan, hogy a házasság élet szilárdasága nagyon meggyengült, az erős, szoros frigy igen meglazult. De ezt a közvélemény romlottsága okozá; a hibákat nagy emberek párto-

állapotának hibája, hogy annyian kiváltak a esőndes családi életből s az élvezet karjai közé dobták magukat, mely karok egy társadalmat sem óvtak meg, hanem annál többet tettek semmivé.

A milliárdok aláírása Párisban.

A roppant hadi sere lefizetésére, melyet Poroszország rótt Franciaországra, a versaillesi kölcsönöt szavazott meg. Ez összeg iszonyú nagyságát egy külföldi lap így magyarázta meg: ha minden másodpercben egy huszfrankos értékű pénzzel fizetnének, 4 év, 276 nap, 2 óra és 4 perc lenné szükséges, míg az egész együtt volna; egyfrankos pénzdarabnál 95 év, 46 nap, 5 óra és 2 perc. Ha a huszfrankos pénzdarabokat egymás mellé állítanák, 3,150 kilométer, ha pedig egyfrankosokból állítanák össze, 69,000 kilométer hosszúságú vonalat nyernének. (Földünk kerülete 40,000 kilométer.)

irni. Itt külön fődött állványokat készítettek, hogy a tömeg védve legyen a nap sugarai ellen. E helyen kívül a 20 maire-hivatal és 69 váltóügynök irodájában fogadták el az aláírásokat.

A hangulat zajos volt, mert a tömegek közt ételt s italt árultak. Az ország fölszabadulásának örömeire ittak, daloltak és játszottak, s több hazafi az aláírásra szánt 14 1/2 frankját elköltötte, még mielőtt a haza oltárára helyezte volna.

Sokan ismét, mint a színházban, éji virasztások által elfoglalt helyüket eladták. A jelenet mindennél igen festői látványt nyújtott, különösen az iparpalota előtt, hol 9 óra tájban mintegy 10,000 ember a pénzügyörök ablakai felé tolongott; itt voltak leginkább elhelyezve a képes újságok rajzolói. Itt öt franknyi aláírásokról volt szó, mely másfél franknyi nyereséggel járt, mert utólagos levonás alá nem estek. A nagyobb aláírásokkal nagyobb bankházaknál rövid idő alatt végezni lehetett.

Ha tehát ezen élénk, különösen a külvárosban lefolyt jelenetekből következtetnünk lehet, úgy

nem azon fordul meg a dolog, hogy az aláírások a kölesönt tiszter föltülműltak, hanem azon, hogy jelenleg Párisban ezer meg ezer ember él, ki 3-4 fraknyit bérért egy éjet az utca kövezetén és egy vasárnap délelőttjét a júliusi forró nap alatt kész eltölteni.

Több maire előtt, hol a szegény párisi emberek késő éjjeli éhen-szomjan sorban állani kényszerültek, még mielőtt az igazolványt, mely legföljebb két frankról szól, kézhez kaphatták volna, nem egy vízszelés történt, különösen a tizennegyedik arrondissementban, hol a tömeg kiesapongását a rendőrségnek kellett megfékezni.

Belső-Afrikából.

(A Livingstone előtti utazásokról.)

III.

A rendetlen négyeszeget alkotó s jelenleg mintegy két mérföldnyi terjedelmű várost romladozó-félfelben levő sárfal veszi körül. Sok negyede, kivált déli oldalán, elpusztult és a romladozó házakban senki sem lakik. Legtűrhetőbb állapotban van északkelteti oldala, — itt van a szultán palotája is, — de a sárfal már itt is csak gyöngye védelmet nyújthat szükség esetében. A házak többnyire sárból épültek, lapos födeltek, földszintiek, csak kevéscskék van emelete, mit a padlásszobák képeznek. A házak elrendezése kényelmes és nyugodt életre mutat.

A város legjellemzőbb s levezetesebb épülete a »fada« vagy fejedelmi palotán kívül a »me-szaladje« 90—95 láb magas torony, melyhez mecset csatlakozik. A torony alatt harminc négyeszegekláb terjedelmű, valamivel derékon alul kissé kidomborodik, azután fölfelé mind keskenyebb lesz s fölül körülbelül csak nyolc négyeszegekláb. Alakja hasonlít a legyező pálmához (Borussus flabelliformis Aethiopicus). Mindegyik oldalán hét nyílás vagy ablak van, és az egész sárból épült. Hogy magassága mellett elég szilárd legyen, falait tizenhárom keresztbe tett deszkaréteggel tartja össze; e deszkaszálak három-négy lábnyira nyúlnak ki a falból s így némileg lépcsőkül is szolgálnak a fölmenetelre, bár kényelmesen éppen nem lehet mondani. A tornyot, úgy látszik, nem arra használták, hogy a hívőket imádságra hívják föl, mert ez a mecset lapos födeléről történik, hanem csak őrhelyül szolgált és egészen annak mintájára van építve, mely Szomhraj ország hajdani híres fővárosa Gogo-ban, a nagy hódító Hadzi Mohammed Aszkia síremléke fölött emelkedik. Az igen alacsony s komor külsejű mecset belseje keskeny hajókból áll, melyeket oszlopok választanak el egymástól. A homályos csarnokokban uralkodó lehangelő csöndet, midőn utazónk ott megfordult, egyetlen emberi hang zavarta meg; ugyanis a torony nyugoti fala mellett piszkos gyékényen a kladi (biró) ült, fönhangon lapozgatva egy elronyogt kéziratban. Barátságatlanul fogadta s viszonozta az üdvözlötet, s ismételt kérdésre sem engedte meg a torony a fölmenetelt; hiába folyamodtak ezért az imához is. A mecset délnyugoti sarkától mintegy ötven lépésnyire még más tetemes magasságu s igen ferde állású csonka torony van és mellette a híres pisai s bolognai torony messze hátramarad; látható, hogy könnyen parló anyaga miatt rövid idő alatt egészen a szélnek és esőnek lesz áldozata.

A me-szaladje vagy főmecszen kívül jelenleg még 10 kisebb van a városban, hajdan pedig számuk meghaladta a 7-ot. A város különböző helyiségeinek elnevezése három különböző nyelvre, u. m. a telasirbt vagy targie (berber), a gober vagy hausa és a szonrhajra mutat, miután lakosság — mint említettük — e három nemzet elemeiből alakult. Hajdan más nemzetbeliek mily számosan látogathatták, mikor a kereskedésnek úgyszólván központja volt, az is mutatja, hogy a tolmácsok egész városnegyedet foglaltak el. Az udvarnál leginkább a hausa nyelv divatozik, a lakosság pedig nagyobb részint a szonrhaj nyelvet beszéli, míg az ország többi vidékein már a berber nyelv is szerepel a hausa mellett.

Agadesznek a mi csekély kereskedése jelenleg van, a tautok-nál őszpontosul, kik már a természetelt is erre látszanak hivatalra lenni. Ezek — mint afféle kiskereskedők — nem valami jelentékeny áruik mellett üldögelnek s nyereségre akkor van legnagyobb kilátásuk, ha a szerencsenkölest nagy mennyiségben vásárolhatják be, mikor a szállító karavánok megérkeznek Damerghu-hól, mert ilyenkor ára rendszeren alászáll, s ha ismét fölemelkedik, kís részletekben adhatják el. A kereskedésbe fektetett pénz idegeneké s nyereségük körülbelül csak annyit enged meg, hogy mel-

lette elhetnek s ruházódhatnak. E város idővel még azért lehet fontos, Barth szerint, Európára nézve, mert a Szokoto és Szudan ezen részébe vivő legrövidebb egyenes útban fekszik.

Bizonyos mesterségek még most is virágoznak a városban, nevezetesen a varga-, kovács-, nyergos- és szűgyártó-művészek. A bőrmunkákat, a cipő (szandal) s nyereg kivételével, csaknem kizárólag nők készítik. Diszítésül a finom egyiptomi és arab juhbőrt (kurra) használják leginkább, még pedig a zöldet. A kovács — enhad — nagy tekintélyben álló ember, és a kisebb főnököknél az első miniszter szerepét viszi. Bizonyos fűfajból csinosszönyöveket is csinálnak és különböző színre festik meg.

Egyízben utasunknak kellemetlen és könnyen veszélyessé válhatott kalandja volt, de a minél részben önmagát is okolja. Szép, holdvilágos estén élénk tánc- és énekszaj hallatszott nem messze szállásától. Egyik kelovi kísérlője látván érdekességét, a mulatság megtekintésére szólította föl. Pusztán handszárral fegyverkezve, először távolról nézte a sajátságos törzshöz tartozót, majd egészen a csoporthoz közeledett. Négy fiatal ember szemközt egymással, szenvedélyes harcias mozgással forgott körben, közbe-közbe lábaikkal erősen a földre topanntva. A néző környeztet hatályos kéztapsal kísérte mozdulataikat. Nagyobb részük a roshírű buszaué törzshöz tartozott, így jobbnak tartá lehető gyorsan távozni. Alig haladt néhány lépést, a táncos sulancok kardot rántva, az iszlam szokott harekiáltásával utána iramodtak. De mielőtt fegyverrel került volna a dolog, szállás elé ért és kel-ovi barátai ingerkedve mindaddig üldözői közt tartóztatták, míg társai ajtót nyitottak, s így az egész minden komolyabb következmény nélkül végződött. Néhány nappal később a szultán segédei látogatták meg, tudakozólván, nines-e panasza a városiak magaviselete ellen.

Legkedveltebb ételeinknek egyike a »fura« vagy kölesleves. Midőn enni vagy jobban mondva inni akarják, körülguggolják a tálat és a »ludde« — nagy ivókanál — a közlő-közre jár; s mindenkit merít egy kanállal, s aztán tovább adja szomszédjának. A »fura« nem éppen ízletes, de kellemes hűsítő, s a benne föloldott sajt táplálóvá teszi. Mint az arabok állítják, ezen nyers minden tűz nélkül kölesből készült italnak nagy mértékben való élvezete számtalan férget természet, s csakugyan láthatók is nyomai a kel-ovikon.

A városiak időtöltéséből néha a környékre kirándulnak, s ez a közbiztonság hiánya s a folytonos ellenségeskedés miatt társaságban szokott történni. Ha valamely messziről fölismerhető fához érnek, gerelyeket hegyelve a földre szurják és a bokrok közt észlelnek; később újra összegyűlnek a fa alatt s ünnepies menetben térnek vissza a városba.

Bár az erkölcsiség nem mondható kifogástalannak, mindamellett az életnek sok kellemes s jó hatást gyakorló vonásaira akadhatni. Úgyszólván semmi nyoma a nyomornak, mint ezt oly sokszor találja az ember alásüllyedt városokban. Különösen kedvező a behatás, összehasonlítva Fezan legtöbb városainak komor, szolgai és visszatetsző jellegével.

Egészségi szempontból Barth a várost kedvezőnek mondja, miután a szelektől minden oldalról ért magas fensikon fekszik. A benne található moesarak kisebbek, mintsem a levegőre káros behatással lehetnének. Mint egész Közép-Afrikának, úgy Agadesznek is leggyakoribb betegsége a himlő, mely ellen több pogány törzs beoltással védi magát, míg a mozlemek ezen műtételt valóságos előítéletből mellőzik; azt mondják: kinek kinek sorsa isten kezében van, és az ellen úgy sem használ semmi. A szembajok is ritkábban fordulnak elő, mint a Sahara más vidékein.

Barth október 50-kán hagyta el Agadeszt, s november 5-én érkezett vissza Tin-telluszba.

Sz. G.

Hogyan lettem képviselő?

(Valaki naplójából.)

Nőm minden éron is híres embernek akar látni, s ezt egy napon el is fogja érni, mert Oroszlánkői Szilárdka asszony még minden dologban győzelemre vitte akaratát velem szemközt. Házaságom első évében dühbe jöttem s a leghevesebben protestáltam ellene, ha barátaim azon állítással boszantottak, hogy házukban tulajdonképpen nőm az úr. De a megszokás utójára is eltomptja az ember érzékenységét, s én mai napság sem magam, sem mások előtt nem tagadom azon ténny, hogy nőm az első szó. . . . Szerencsétlenségemre Oroszlánkői a melléknevem, Caesar pedig a

pogány keresztnevem. Hanem én sem oroszlan, annál kevésbé tehát Caesar nem vagyok, még saját házamban sem; ellenkezőleg egy jámbor természetű, legkevésbé sem harcias, s — féjda-lom! — minden hírszomj nélküli ember vagyok. Hogy az én jó, dicselműti Szilárdkám engemet akkor, midőn őt megkértem, dacára vízkék szemeimnek és világos szőke hajamnak, dacára étvágyamnak és hízelkészségi hajlamomnak; miképen tarthatott valami rendkívüli lángelmének s békés magaviseletét miképen tarthatta álcának és diplomatikus önmegtagadásnak; ezt még mai nap sem értem.

A szerelem nem vakíthatta őt meg annyira, mert oly kiváló erős lélek, mint az én nőm, soha sem hagyja magát a szerelem által leigáztatni; sokkal helyesebben állíthatom tehát, hogy inkább vakasága tette őt belém szerelmes. Valóban, ha békés természetemet eljegyzésnek vagy összekelésünk előtt fölismerte volna, soha sem nyugtandja nekem kezét, erről meg vagyok győződve. És én oly boldog voltam e kedves kéz birtokában!

»Ez éppen olyan nő, a milyen nekem kell! — mondám magamban. — Szelleműs minden érzékösség nélkül; egyenes és határozott jellem. . . .«

Választásomat ugyan maig sem bántam meg, habár életünkről egészen más álmaim voltak is.

— Tökepezünk egy részén, — tervezttem magamban (ez az egyetlen hasonlatosság köztünk, hogy mindketten gazdag emberek gyermekei vagyunk) — szép birtokot veszünk magunknak, melyen a gazdálkodást együtt vezetjük, s zavartalan, elégedett létet és eszöndes boldogságot élvezünk.

De máskép történt. Már a mézes hetekben háborút üzent az én kedves kis nőm bennem a régi embernek, vágyaimnak és hajlandóságomnak.

Gyönyörű júniusi nap volt. Hat heti kéjtázás után Svájceban a Boden-tó partján egy kis nyári lakot bérlettünk magunknak, s ott már két kellemes hetet töltöttünk. En többnyire a környéken barangoltam, majd itt, majd amott heveredvén le egy-egy árnyas helyre, honnan nagy lelki gyönyörűséggel szemléltem a fénylombok esikéfélyolán át a kék eget, a bárányfelhőket és a röpködő madarakat fölöttém, vagy a csillámú tavat lábaimnál. E mellett az én kedves, okos nőskémre gondoltam, ki otthon ült s egész halom levélre válaszolt; Beethoven-féle sonátákat játszott és vaskos könyveket olvasott. A föntemített napon éppen különösen fáradtan és éhesen tértem vissza sötétről az asztalhoz, s nagyon nyemre volt a gazdag ebéd, melyhez hatalmasan hozzá-láttam. Csak Szilárdkámnak fürkésző és ismételt rajtam időző pillantásai nyugtalanítanak egy kissé. Ő keveset evett, s alig szólt valamit. Midőn azonban a csemege után kényelmesen hátradöttem székemben s szememet bizonyos benső elégedettségemnek sugárzó kifejezésével ő rá emeltem, egyszerre így kezdé:

— Úgy találom, hogy te egy idő óta kövérebb vagy.

— Kétségkívül — viszonzám ártatlanul, — a pompás levegő, a kitünő konyha. . . .

— Igen, — vágott hevesen szavamba, — mert sokat eszel.

— Dehogyan, kedves angyalom, nem eszem én sokat, hanem hát az étel fog rajtam és jól eszik.

— Ez nem jól van így! — viszonzá fejt rázva; — emlékezzél Byronnak ezen szavaira: »Egy lángezü ember sem volt még soha kövér.«

— De hiszen én csak nem vagyok lángezü! — nevettem.

Hanem ő homlokát összerinceolván, a neki sajátos erélyvel, mely semmi ellenmondást nem tűr s melyet azóta már jól ismerek, így válaszolt:

— De az lehetsz! Szunyadozik benned is a tehetőség, s én föladatomnak tartom azt felköltöni.

Nálam nélkül soha sem foglalnád el a világban azt az álláspontot, mely téged megillet, mert kényelmes, hanyag és határozatlan vagy. Oly foglalkozásokban találsz gyönyörűséget, melyek egy férfihöz, s különösen egy szelleműs férfiúhoz egyáltalán nem illenek. Tegnapi például a tó partján láttalak ülni és horgászni. Ugyan kérlek, emlékezzél csak Johnsonnak ezen szavaira: »A horgoló oly bot, melynek egyik végén egy féreg, a másikon pedig egy bolond van.«

— De kelvess angyalom, — dadogám zavartan, — hát hogyan töltse az ember falun, a természet keblén idejét?

— Hogy töltse az ember? ! Valóban naiv vagy. Lát tanulj, teremsz; gyűjts köveket jövendő dicsőség épületéhez. Horgászsz hírnév után! Mindekelőtt pedig tanulmányozd a lapokat. Itt, — méltóságjeljes karmozdulattal egy asztal felé, melyen ezen előttem szenvedhetetlen irodalomnak

toronymagasságú halmaza feküdt, — itt van számodra táplálék!

Összeborzadtam.

— Akarim inkább, csak politikát ne! — kiáltám. — Még soha életemben nem tudtam egy vezércikket végig olvasni, s első és utolsó jelenltemkor egy megyegyűlésen, szépen elaludtam. Röviden: nem hordoz a föld senkit hátán, ki a politikára alkalmatlanabb volna, mint én.

Szilárdka nyugtalanul hánya-vette fejét.

— Én jobban ismerlek téged, mint saját magad! — mondá. — Neked van tehetséged a politikához, s én ismerem föladatodat. Akarom, hogy a jelenkor dicsőségéből neked jusson az oroszlanrész, annál is inkább, mivel egy oly felséges hangzású, imponzans név, mint Oroszlánkői Caesar, már magában megköveteli, hogy tulajdonosa becsületére váljék. De meg mit is ér az élet nagyság fénye nélkül? Kórozórejnél hitványabb, puszták bogácsánál erőtlenebb. Vagy semmi tehát, vagy sas a nagyok között! Igen, neked oroszlannek és sasnak kell lenned a közönséges halandók fölött. Tudod-e, mit mond Petőfi: »Ha férfi vagy légy férfi, s ne hitvány gyenge báb!« Ha Caesar vagy, légy oroszlan! Akarom, hogy még a késő utókor is csodálattal emlegesse e büszke hangzású szép nevet: Oroszlánkői Caesar! Mint erre vezető első lépést, még ma elbocsátjuk szakácsunkat, s holnap böles diétával kezdjük, mert nem illenek, ha ily nagyra törekvő férfiú elhizott külsőt mutatna a világnak.

— De valóban...

— Valóban, nekem nem kell az olyan férj, a ki kövér.

S a buzgóság, melyet »föladatának« teljesítésében e pillanattól fogva nyilvánít, nálam háladátsabb tárgyra volna érdemes. Azon emlékezetes ebéd óta a Boden-tó partján, csak néha itt-ott — titkon egy-egy vendéglőben — laktam jól. De miután minden diéta mellett sem lettem sovány, s ném kriminális pillantásai még azon vékony kosztot is megkeseríték számomra, melyen azóta tengődtem, megadtam magamat a kegyetlen sorsnak, — mert hiszen sorsát úgy sem kerülheti ki senki — s önkényit lemondván a vendéglőkben néha napján élvezett extragyönyörökről, egy nemét az eszelős mulatságnak kezdém sanyargatásomban találni.

Ah! mily nehéz híres és nagy emberre lenni! Mily megpróbáltatások- és mily áldozatokba kerül el! Mióta Szilárdka rám olvasta a törvényt, melyet nem volt szabad áthágnom, azóta szalonunkból mindenkorra eltűnt a csönd és kéneylem, s éjjel-nappal viszhangzott a sok verstől, zongorától és hegedő-quartetektől, tudományos fölolvasásoktól és politikai vitaközvetésektől.

Ez utóbbiak rám néve a legiszonyúbb gyötrelmek voltak, mert egy ötfelvonásos szomorújátéknak is csak vége szakad egyszer, de a politikai villongások, civódások és tusakodások soha nem érnek véget. Néha-néha aztán mely szegényérzet ragadt meg, hogy ily lassan haladok fölfelé a nagyság sáncánál lejtőjén, s ekkor kétségbeesett erőmegfeszítéseket tettem, melyek persze — visszafelé kezdve — csak szomorú szoktak végződni.

Igy például kedves nőmnek irodalmi rajongása azon határozatra birt, hogy egy könyvet írjak. Egész éjszakákon át bezárkózva ültem könyvtárszobánkban, fekete kávéval egész idegrendszeremet megrontottam, s kosárszámra szedtem magamba és magamból az irodalmat. Végre találtam egy művet, melyből egy meglehetősen vastag kötetet írtam össze, s a mult karácsony estején Szilárdkám egy tuet azt nyomatat, elegáns kötésű példányával leptem meg az én első munkámnak. Pedig saját költségemen nyomatás e könyvet, s szemem előtt nőmön kívül más publikum nem lebegett.

Ah! nem gondoltam meg hírszomjának következményeit. Diadalmamórában, a nélkül, hogy nekem szólt volna, egy példányt a »Legyen Igazság« című lap rettenetű kritikusanak küldött be. Semmi ajánlat, semmi kérdés ehézésért nem kísérelt szerencsétlen művemét; ellenkezőleg, Szilárdka a címlapra e kihívó frázist írta: »Ex ungue leonem!« körméről ismered meg az oroszlan. Neve! Nem a »Legyen Igazság«-ban a következő kritika jelent meg:

»Véres Rózsák. Költemények Oroszlánkői Caesartól. Soha irodalmi csempészet nagyobb vakmerőséggel nem ízetett. E költeményfűzének minden verse lopott, hol részben, hol egészen. És kit rabolt meg Oroszlánkői úr?! Egy ismert nevű költőt és író, kinek 1853-ban »Kedélyhangok és Gyöngyök« cím alatt megjelent két kötetnyi költeményéből ő az ő sajátjaként kürtölt

»Véres Rózsák« összekörmölte. Éppen azért ily véresek, mert minden szírmukon meglátszik az erőszakos összemarcangolás, s hogy másnak költői talajából téptek ki otromba vadsággal. Hanem a címet mégis jól megválasztotta: »Véres Rózsák!« Pompás cím! Éppen ezen költemények fölé illik. Az egészben ez ér legtöbbet, mert ha tekintetbe veszi az ember ezen Oroszlánkői úrnak öngyártotta sorain — melyeket t. i. nem a »Kedélyhangok és Gyöngyök« egy-egy verseiből lopott át — előmlő ostobaságát, valóban nem tenné föl róla az éznek azon metsző élességét, miszerint ily meglepően találó címet képes lopott versei fölé biggyeszteni, s melyben egyszerűen ezen egész költeményfűzének csattanó satyrája rejlik. No de hiszen a vak is talál garast, vagy legalább krajeart ez idő szerint. Különbön mutatványul ime az első vers kezdete:

»Kedvesem siessünk,
Mert még van idő;
Előre tehát!
Ám még nem késő.«

Hallott valaki ily ostobaságot? Csak hogy tisztelt Oroszlánkői uram, nem így kapaszkodnak föl a Parnassusra! A hozzánk beküldött példányra egy ironikus kéz ezt írta: »Ex ungue leonem!« E büszke mondat itt e helyen egymagában ismét igen jó satyra, mert valóban a »Véres Rózsák«-on csakugyan meglátszanak Oroszlánkői úr körmei, a körmei fölött azonban közvetlenül nyulnak föl a hosszú számőrűlek. És ime, erről ismerendünk jövőben ez elmés költőre.

Ezt aztán megköszönhettem, s gyönyörködhettem benne az én kedves feleségem. Az idén azonban, alig hogy a tavasz beköszöntött, esodálatosan megváltozni látszott az én Szilárdkám, mert egy reggelen azzal a kérdéssel lepett meg, hogy nem volna-e kedvem egy jószágot venni s a fővárosból falura költözni. En erőmben nagyot ugrottam. Négy hét mulva gyönyörű vidéken, pompám úri kastélyban laktunk, nem messzire Zenebonamegye székfővárosától, én meg szabadulva és boldoggá téve, telve új életörömmel és reménységgel, valahára nyugodalomban és békében. Semmi nyoma többé a metafizikai társalgásoknak, a sonátáknak és mindenekfölött a politikának. A tökéletes szélesend, tekintve az akkor megindult zajos választási mozgalmakat, valóban gyógyító balsamként hatott régóta gyötört és yomott kedélyemre. En mindezeketől távol tartottam magam, s nagy lelki örömemre nem is kényszerített senki, hogy az általános megindult politikai hullámzások közé sodortassam magamat. Egész időmet gazdaságomnak előszerű berendezésére fordítottam, s egész nap jártam-keltem, most az erdőben, majd a szántóföldeken, magtárakban és majorkákban, s az én édes angyalomra hagytam a szomszédok meglátogatását, s az ő látogatósaiknak fogadását.

A diétáról szó sem volt többé, s pedig nagy megnyugtatómra, semmiféle értelemben nem: sem az előbbeni vékony kosztra, sem pedig a megnyilvánuló országgyűlésre vonatkozólag; sőt az előbbi vékony kosztal ellenkezőleg, egymást érték nálunk a villásreggelik, fényes ebédek, oszonnák és vacsorák, úgy hogy rövid időn vendégek nélkül egy nap sem volt háznak.

Hanem mily okos vendégek voltak ezek! A háziúrral nem sokat, sőt semmit sem látszottak törődni. Én jöhettem-mehettem oda, a hová tetszett: akadály nélkül intézkedhettem a gazdaság körül, s pusztán a lakomákra vetődtem olykor vendégeim közé, azután ismét visszavonultam természetesen a nélkül, hogy ezen valaki megütöközött volna. S nagy bámulságra még Szilárdkám sem tartott vissza soha. Ő mindenben helyt állt.

És mily kedvemre valók voltak az ebédek és vacsorák fölötti társalgások! Ezek mindig a gazdálkodás, állattenyésztés, gyümölcstermelés, fanevesítés, kertészet, halászat és vadászat körül forogtak, különféle variációkban. Új földesuri minőségemben valóban boldognak éreztem magamat. A politika, az országgyűlés, a választási mozgalmak, korteskedések, jobb- és baloldal, reformpárt, közvetlenség beszédek: mind, mind számúzeve látszottak lenni körinkből. Valóban birtokomat oly áldott természetű semleges földnek kezdtem tekinteni, melyben csak a boldog házasság, jó egyetértés és csöndes falusi örömek verhetnek gyökeret. És mily szeretetreméltó volt ez egész idő alatt az én kedves Szilárdkám! Soha egy ellenkező szó ki nem jött ajkaim. »Tégy mindent, a hogy akarsz!« volt rendes válasza, ha valamit közöltem vele, s minden intézkedésemet, minden tettemet helybenhagyta. És a növekvő boldogság elragadóan sugárzott át hozzám örökké

mosolygó bájos arcáról. Már egészen szabadon lélektem, erősen hívné, hogy Szilárdkám mindenkorra kigyógyult hírnév utáni veszedelmes rajongásából, s távolról sem gyantítottam, hogy mily roppant családásban ringatom magamat.

Igy érkezett el június 18-dika, s vele együtt az én születésnapom és rettenetes meglepetésem. Velelőtthon voltam (megvallom, ném szerencsekívánatait vártam, kit még ez nap nem látam volt), midőn Szilárdkám déltájban pompás, elegáns öltözetben, s egész lényén előmlő diadalérettel szobámba nyitott, s nyájasan: »Sok ily boldog születésnapot!« kívánván (oh! mily keserű gúny!) mosolyogva kézen fogott, s engemet, ki valamely kellemes meglepetés előérzetében minden hagyttam tenni magammal, az elfogadó terembe vezetett, hol egy csapat úri ember várakozott ránk, tekintélyes magatartással, fekete szalonöltözetben s merev pillantásokkal; köztük volt néhány pap is.

— Caesar, — kezdé nőm, — Oroszlánkői Caesar! ezen urak itt — Zenebonavermegye zürzavari kerületének választási bizottságnya — valami nagy, fontos, örvendetes hírt fognak veled közölni. A zürzavari kerületben tegnap volt a választás, és te...

— Eljen a mi képviselőnk! — hangzott egyszerre körülöttem.

Ah! csaknem elájultam, s még most is borzadva érzem akkori rettenetes ijedelmemet.

Tehát ezért vettem velem a jószágot! Ezért látogatta és vendégelte oly nagyon a környék minden birtokosát s Zürzavar minden hivatalnokát, tisztviselőjét, szatócsát és iparosát! Ezért tartott oly fényes, pazar aszalt. Pártot, szavazatokat gyűjtött számomra.

S nekem még csak jelöltségi beszédet sem kellett tartanom, sem programot nem kértek tőlem előre, s nem kellett lótnom-futnom faluról-falura, hogy véres verejtékkel keressem a tisztelt választók bizodalmat, a díeső képviselői babérokat. Nekem mindez készen, s gyöngéd kezek titkos segítségével által díszes koszorúba fonva hullott az ölemben. Oh! mily sokan fogják tőlem irigyelni ezt a szerencsét! Hanem másnap aztán ugyancsak izadtam választóim előtt egy beszéd elmondásában, melyet nőm előre kézen tartott, s azt csak be kellett magolnom. Azóta mondta nekem valaki, hogy ultramontan program alapján választottak meg, s hogy ilyen program még csak egy győzelmeskedett a választásoknál. Szörnyűség! de hát melyik oldalra ültek most az országházban?

Oh! bár csak megköveztek volna választóim, mikor bemagolt beszédemmel akadoztam, bizony mind ők, mind én jól jártunk volna. Mert mit is nyerhetnek ők én általam az országgyűlésen? Annnyit, mint semmit. Minthogy én ott más egyéb, mint mameluk nem lehetek az én békes, nyugodalmas természetemmel fogva. Hiszen csak nem kívánhatja tőlem józan észszel senki, hogy magamat fényes szónoklatok által megerőltessem, s a pártok tusájában epelázt hozzak a nyakamra! E nélkül is elég lesz már nekem ez a három évi mártíróság egész életemre.

A legborzasztóbb csapás, a mi érhetett, megtörtént: évtágyam, jó kedvem, nyugodalmam mind, örökre oda van! Augustus utóján e szép birtokot el kell hagynom, s a fővárosba költözöm — honnét csak alig hogy kiszabadultam — az országgyűlésre, s ah! annak minden üléseire el kell mennem, mert... mert Zenebonavermegye zürzavari kerületének képviselője vagyok, plane egyhangulag megválasztott képviselője, s ekkép reménységem sem lehet, hogy a verificationál választásomat megsemmisítik.

SZOMOR VINCE.

Vegyes közlemények.

— (Harmadfelső évi előtti magyar öltözet.)

A régiebb magyar viselet részleteiről nem sok adat áll rendelkezésünkre, azért érdekesnek tartjuk a »F. L.« után megemlíteni egy ily öltözkészlet részletes leírását, mely Orteliusnak a XVII. század elején vezetett naplójából való. E krónika a magyar földön járt német katonák elbeszélése után ismerteti a magyar török háborút, s leginkább katonát vagy történetét érdekeltet. Egyik katona azonban leírta a magyar nemzet viseletét is, röviden bár, de elég jellemzőn. Hosszasan beszélni a magyar harcosok viseletéről, fegyveréről, s csak futólag érinti a nem harakra két férfiak öltözetét, de annál tovább idéz a szépen ruházottanál.

»A magyar nemzet, valamint általában a keleti népek viselete sokkal szebb és sokkal kényelmesebb, mint az, melyet a nyugati népek használnak; különösen szebb pedig a mi (német) viseletünkönél, dacára annak, hogy

mi majd minden fölesztendő változtatásokat tesznek rajta. A magyarok e tekintetben nem hajlítszák annyira az újításokat. Náluk ugyanazt az egy ünnepi öltönyt több nemzedék is viseli, a nélkül, hogy valamit változtatnának rajta. Az egyetlen módosítás, melyet néhány év óta észre lehet venni, abban áll, hogy török és moszkovita módra hajukat most leberetváltatják és öveket kezdenek hordani. Nemesek és honoratiorok (Adelige und Standesperonen) drága szövetekből, damaszt-selyemből költséges, többnyire vörös színű ruhákat készítenek. Asszonyaik, hajadonok rövid, pompás prémekekkel bélelt mentéket (Müntelchen) viselnek; a felső öltönyt hátukon fűzik össze; cipőiket bársonyból készítetik; főkötőik többféle színűek, s ezek, valamint a főkötőre varrt szalagok is, arannyal hímézvők. A polgárok, úgy, a mint ez Magyarországon általában szokás, posztóló vagy más szövetből készült hosszú kék vagy vörös ruhákat hordanak. Ünnepnapj öltönyt, valamint kalapjuk is költséges állatbőrrel van bélelve és prémeze, melyet még a legmelegebb nyári napokban is felötenek. A polgárok mente helyett többnyire fehér gyönes kendőt használnak, melyet néha karjukon is visznek; köpenyüknél szeretik a kirívó színeket. Fátyolukat fejük körül eszavarják s nagy gombostűkkel szurják le. A polgári állás hajadonok élénk színű szoknyákat, vörös vagy zöld s kékűnfele színű bársonnyal díszített pruszlikokat s ha telik, vörös köpenyeket (alkalmasint mentét) viselnek. A paraszok kék, vörös vagy zöld «carsey»-ből (?) készült alsó öltönyt viselnek, melyet «menté»-nek hívnak; felső öltönyüket dráva nemz-posztóból készítetik s ezt «Geperneg»-nek (kétségtőlön köpenyeg) nevezik. Nyáron bő gyöles gatyában dolgoznak. A paraszti nő fekete, alul néha zöld vagy vörös szegélyvel díszített vászon szoknyát, fekete eszimat és vörös vagy fekete pruszlikot (Brust) visel.

— (Kannibálók Perzsiában.) A »Levant Herald«-nak egy berzasztó történetet írnak Tiflisből, mely egész iszonyosságában tünteti föl az ott uralkodott dűség embertelenítő hatását. Flamadán perza városban két nő hét más egyén segítségével három gyermeket ellopott és megégett. A tettesek elfogattak, s a megölt gyermekek csontjai ruháik közé rejtve, náluk találtattak. A nagyvezír a két nőt akasztásra, büntárasztal pedig éhenhalásra ítélte. Egy héttel később ez utóbbiak közül ötöt halva találtak a börtönben; a másik kettőnek csak csontjai voltak meg; az azok megették.

Hírek.

— (A Baththány-síremlék.) Baththány Lajos porait e hó 17-kén reggel a kellő tisztelet és hivatalos ellenőrzés mellett kivették a kereszti temetőből s ideiglenesen a 209 sz. sírholtban helyezték el, miután a síremlék építéséhez hozzákezdtek. Az építést Schlicke-danz építész vezeti, kinek tervezete nyerte meg a pályadíjt. Megenlíjtük itt, hogy a márvány sírt, melyben Baththány hamvai két év óta pihentek, Diescher építész úgy készítette volt el 1000 frtért, hogy a felbontáskor színtiltig volt vízzel.

— (Halálözös.) Az erdélyi politikai körök egyik legnépszerűbb bajnoka: Rhédey János gr., ki a régi erdélyi országgyűléseken a Jósika-féle konzervatív párt ellen küzdött, e hó 13-kán elhunyt Pesten 77 éves korában. Mint halljuk, 130,000 frtot hagyott jótékony célok, s többi közt 10,000 frtot a m. szigeti ref. iskolának.

— (Az álatkerbe) legközelebb egy szép fiatal leopárd, egy 12 láb hosszú óriás kigyó, 2 armadillo, 40 darab új hollandi importált hullámos kajdász (undulatus) és 12 darab észak-amerikai vörös bibornok érkezett, mely utóbbiak közül még a nőstények is a mi fülemülék-inkekhez hasonló éneklők. A hullámos kajdászok s kardinalisok eladók.

— (A Meháridai nagygyűlésre) a tagok fele áron utazhatnak, de sem gyorsözüst, sem gyorsvonatot nem használhatnak. Igazolványt, melylyel a kedvezmények járnak, e hó utolsó napjig Szatupa Györgynél (szénatéri gyógytúr) lehet szerzeni hat forint fölveteli díj mellett. Pestről a Dunán szept. 10. és 13-kán legelőször indulni. A nagy gőzhajótársaság hajói hetenként kétszer: kedden és pénteken reggel félhétkor indulnak Orsovára, hol a tagokat 11-kén és 14-kén az ottani bizottság s annak elnöke: Boleszy Antal orsovai plébános fogadják, s kocsi-szállítattja Meháridára. Egy kocsis ára 3 személyre 4 frt 50 kr. A tagok beírása a Herkules-füredőben szept. 13—15-kén történik; 15-kén este ismerkedési estély lesz, 16-kán a megnagyított közlés s közbéd, 17-kén és 18-kán szakkülések, 19-kén kirándulás a Vaskapun át Turun-Mzeverinbe, 20-kán szakgyűlések, 21-kén pedig a bezáró közlés. A könyveken kisebb kirándulások lesznek, gyűlés után pedig a tagok csoportos kirándulást tehetnek (fole áron) Animára, Oravica híres bányáihoz, Konstantinápolyba s onnan egyenest vissza, vagy Görögországon keresztül Triest

felé. A ki a haza határain túl akar utazni vagy Szerb-és Oláhországban kiszállni, belligyminiszteri útlevéllel lássa el magát.

— (A regatta,) mely augusztus 18-ikára volt kitűzve, a kellemetlen idő miatt augusztus 20-dikára maradt.

— (A kolozsvári egyetem) tanszékeire hirdettet pályázat határideje letelt. A 42 tanszék összesen 138 folyamodvány érkezett, Legtömegesebben csoportosultak a konkurensok a jogi s némely bölcselmi tanszékre, az orvosiakra aránylag kevesen, egy pár bölcselmi tanszékre pedig éppen nem akadt vállalkozó.

— (A bécsi világgkiállítás) magyar bizottságának elnökéül B. Orczy Béla külügyminiszteri osztályfőnökét, kormánybiztossául pedig Németh Imrét, a kereskedelmi miniszterium osztálytanácsosát nevezték ki. Heuszmann Imre pedig művészeti szakbiztos lett.

— (A vajda-hunyadi gazdag éreteltalmai vásbányákat) a pénzügyminiszter a Franco-Hungarian banknak s ezzel szövetkezett consortiumnak 57 évre haszonbérbe bocsátotta. Az állam eddig évenként bekapott százezer forint jövedelméről lemondott. A vállalkozó társulat tartozik 6,400,000 frt értékű beruházást tenni, ha ezt megtette, évenként egy millió nyerevényre számíthat, melyből első sorban a vállalkozók befektetett tőkét s ennek kamatait, s csak második sorban fog az állam tíz millióban megállapított tőkére törleszteni.

— (A pesti ideiglenes magyar színház.) A városi tanács és Miklóssy színezgató köz megígérték már a föltételek megállapítása és alírása a színházépítésre átengedett István-térre illetőleg. A színházépület által elfoglalandó tér nagysága csak az építési tervek bemutatása után fog megállapíthatni. Ezen ideiglenes magyar népszínházra az engedély hat évre, vagyis 1873. évi január hó 1-től 1878. évi december hó 31-éig adatik meg. Miklóssy a tulajdonjog elismeréséül tartozik évenként a városi pénztárhoz egy aranyat fizetni, az engedélyt pedig egyszer mindenkorra köteles 200 frttal megváltani, mely összeg a városi szegények javára fordíthatik. Az engedélyjog személyes levén, mint ilyen mátra át nem ruházható. Tartozik továbbá a folyamodó évenként négy jótékony célú előadást tartani, és pedig egyet a Josephinum, egyet a városi tisztviselők nyugdíjalapja javára; tartozik az állami s községi közterheken kívül a rendőri felügyelettel járó költségeket is viselni, a város által megszabandó határozatokat pontosan teljesíteni és a kapitányi utasításoknak eleget tenni. Az engedély lejártával, ha az meg nem hosszabbítatik, köteles az épületet hat hét alatt elhordatni, különben az a város által az ő költségén fog eszközöltetni; ugyanígy köteles eljárni azon esetben is, ha az előadások bármik öklől a kitűzött hat év lefolyása előtt megszüntetnének.

— (A női iparegylet bazárja) e hó 17-kén nyílt meg a Károly-laktanya országúti részén levő egyik boltban. A bazár egy bolti és egy műteremből áll, melyben máris tíz hölgy van elfoglalva. Ezenkívül 20 nő a bazáron kívül nyer munkát. Az üzletben egy könyvezető, pénztárnok, áruszó, egy szabó és egy varró nő van állandón alkalmazva. Az ellenőrzést az egylet tagjai fölvetve eszközölik. Vásárlások, megrendelések már az első perekben is sűrűn történtek. E vállalat egyike a legelőrevalóbbakknak és legtöbb szákséget pótlóknak, mely újra egy új pályát nyit segélytelen nőknek, becsületet munkára. A bazár a legdurvább munkától a legfinomabbig, minden a szabás és női var-

rásba vágó munkát ölesőbban vállal, mint bármely más üzlet s a jó munkáért kezeskedik.

— (A székes-fehérvári állandó színház alapkövetek letele) aug. 20-kára volt kitűzve. A hatóságok, egyletek, intézetek tagjai — mint a hozzáik is beküldött programban meg volt állapítva, — Szőgyéni László főispán és színházrészleteli elnök vezetése mellett jelentek meg. Az énekkar a Kőlesey hymnusát éneklé Janny József egyházi karnagy vezetése alatt. Következik az alkalmi beszéd, mely után az épülő színház alapfalához mennek bel Jurasek Ferenc egyleti titkár fölolvassa az alapkövet íregebe helyezendő oklevelet, Szőgyéni főispán pedig leteszi az alapkövet. Utána »Szózat« éneklése következik. Kedvezőten idő esetén az ünnepély egy részét a városi házban tartják, Délután egy óraker közelébe lesz; a »Magyar király«-nál öt óraker zene-, táncstély és tombolaját a színház javára a bővöldőben. Mindez bizonynyal megtörtént már azóta, és Székes-Fehérvárig díszesen ülte meg sz. István ünnepét.

Szerkesztői üzenetek.

— »A csejthei kísérlet.« Százsz. krónikás modorban van előadva, minden költséget nélkül. Valamelyik népies nap-táiban helye alkalhatna. — »Van nekem...« Hasonlón nem íti meg a mértéket. — »Vetélkedés.« Nem új tárgy, s hímeyes költők is föllogozták már több sikerrel. — »Büszöség.« Nem ér semmit. — »Haldies.« Megkaptuk, s legközelebb tudatni fogjuk véleményünket. — »Még nincs vége a dal-nak...« Nagyon kérjük, hogy ne nálunk folytassa. — »De-vecen: R. M. Oly tárgyú közleményeket mindig szivesen veszünk. Bár akadna minél több, ki népnök szokásait föl-jegezni, s fölököndöz azokat a lapoknak. Minden vidéknek meg vannak speciális szokásai és ünnepélyei. Ezekről szeretnénk minél többet közölni.

TARTALOM.

Cikkek: — IV. Milán trónralépte. — »Kossuth Lajos-hoz.« Nagy Imrétől. — »A ticsók a tűzhelyen.« (Elbeszélés Boz-Dienktől). — »A nők társadalmi története.« (Lecky után). — »A milliárkok aláírása Párisban.« — »Belső-Afrika-ból. Sz. — G.-től.« — »Hogyan lettem képviselő?« Szomor Vinceltől. — »Vegyes közlemények.« — »Hírek.« — »Képek: IV. Milán, Szerbia fejelemé.« — Belgrád látképe. — A vidáni kapu Belgrádban. — A milliárkok kölcsönének aláírása Párisban. (Az iparpalota előtt július 21-kén.)

Hirdetések.

Cachemir-kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legujabb női ruha-kelmék

nagy választékban,
bámulatos olcsó árért.
Teljes ruhához való legszebb kelmék
3, 4, 5, 6 frtért, ugyszintén a
legfinomabb **fekete selyem-anyagok** kaphatók
HAMBURGER ADOLF
üzletében,
PEST, uri-utca 1-5 sz. Párisi ház.

Minták küldetnek kívánatra mindenféle ingyen és bérmentve s megrendelésük utánvét mellett azonnal eszközöltetnek.

1-18

Asztal- és ágyszerítők.

Kollarits József és fiai

legelső készfehérnemű gyári raktárában Pesten, váci-utca az »YPSILANTI«-hoz legnagyobb választékban legújtanýosb áron kaphatók mindennemű férfi, női és gyermekfehérneműek.

Férfi ingek, rumburgi, hollandi vagy írlandi vászonnól, darabja 2 frt 50, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, 5 frt 50, 6 frt, 6 frt 50, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt.

Férfi ball ingek, 3 frt, 3 frt 50, 4 frt, 4 frt 50, 5 frt, hím-zettek, 6 frt, 7 frt, 8 frt, 10 frt, 12 frt, 14 egész 20 frt.

Férfi madapolan ingek, 1,50, 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50, 4 frt.

Férfi szlases ingek, 1 frt 50, 2 frt, 2 frt 50, 3 frt.

Férfi gatyák magyar, élmagyar vagy francia szabásra, félvászonnól 1,50, 1,55 1,60, tiszta vászonnól 1,75, 2, 2,50, 3, 3,50.

Férfi gallérok, kezeltök, nyakkötök, félharisnyák és s indonemű vászon s batizst zsebkendők.

Női ingek vászonnól sima 2,25, 2,50, 3, 3,50, 4, 5 hím-zettek 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 10, 12, 14 frt, francia mell-varrással 4, 4,50, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 frt.

Női háló-corsek 1,85, 2, 2,25, 2,50, 2,75, 3, 3,50, 4, 4,50, 5, 6 egész 12 frt g.

Női francia derék-fűzők 1,50 2 2,50 3, 3,50, 4, 4,50.

Női harisnyák legjobb minőségben pamutból, kötege 4, 4,50, 5, 5,50, 6, 7, 8 egész 15 frt, cernából 11—24 frt.

Női alsósoknyák a nadrágok perkáiból, csikok s piquet baretohból, éjjeli s pongyola főkötők, mindennemű vászon-s batizst zsebkendők.

Füligyek vászonnól, madapolanból s szlases a legújtanýosb áron, ugy szintén fu-gatyák s félharisnyák.

Leányingek minden formában, ugyszintén leány corse-tek s harisnyák.

A legnagyobb választékban férfi és női téli alsóingek s nadrágok, ugyszintén minden téli árak, legujabb flanel-ínges s schwalok.

Továbbá ajánljuk nagy rakta unkat rumburgi, hollandi s írlandi vászonnak. Darabját 25, 27, 28, 30, 32, 35, 40, 50, 60 egész 120 frt.

Crens-vászón 12, 12,50, 13, 14, 15, 16, 17, 18 20—25 frt.

Vászónzsebkendők, kötege 3, 3,50, 4, 5, 5,50, 6, 6,50, 7, 8 9 10—20 frt batizstzsebkendők 4,50—30 frt.

Türülközők, kötege 5,80, 6,90, 7,50, 9,50, 10 12 egész 2 frt.

Asztalkendők, kötege 5, 5,50, 6 egész 12 frt.

Abroszok és damaszt asztal-készletek 6, 8, 10, 12, 15 és 24 személyre minden áron.

Szlases ágyl kanavászón, vége 9, 10, 11, 12, 13—16 frt.

Függönyök a legnagyobb választékban, egy ablakra 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 15 frt párja.

Asztal- és ágyszerítők, kávé abroszok s esmegekendők.

Menyasszonyi készleteket 200 frttól 2000 frtig késő fehérnemű s vászonnban a legszebb kiállításban kaphatunk. Nagy Árjegyzékünk kívánásra bérmentesen beküldjük.

Levél általi megrendelések még az nap, melyen érkeznek, legjobb kiválasztásban s közölötetnek, csomagolásdíjt nem számítunk.